

МАКТАВГАЧА YOSHDAGI BOLALARDA CHET-TILI O'QITISHNING ILMIIY PEDAGOGIK ASOSLARI

Saidova Ramila Iskandar qizi

Denov tadbirkotlik va pedagogika insituti

Pedagogika ta'lim yo'nalishi 2-bosqich 8-P guruh talabasi

+998 93 262 37 02

G'apparova Dilobar Akmal qizi

Denov tadbirkorlik va pedagogika insituti

Pedagogika ta'lim yo'nalishi 2-bosqich 8-P guruh talabasi

+998 90 073 02 17

Shomurotov Ulugbek Melikboboyevich

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

o'qituvchisi u.shomurotov@dtpi.uz

+998915107420

Annotatsiya. Bolalarga ingliz tilini yoshligidan yaxshi o'rgatishni istasak, ularda shu tilni organishning har bir metodikasini yaxshi rivojlantirishimiz kerak. Bu uslubni biz ingliz tilida LEARNING STYLES deb ataymiz va qanday qo'llashni ko'rib chiqamiz. Tillarni organmoqchi bolsak, bizda uslublar juda kop,aslida. Faqat biz ularni o'z o'rnida to'g'ri qo'llay bilishimiz kerak. Ba'zi odamlarda yuqorida qisqacha keltirib o'tgan uslublarimning aynan qaysidir birisigina rivojlangan bo'ladi. Va u aynan o'sha uslub orqaligina o'rgana oladi.

Kalit so'zlar: Vizual, pedagogika, bilim, ko'nikma, malaka, lug'at

Абстрактный. Если мы хотим хорошо учить детей английскому языку с раннего возраста, нам необходимо развивать у них все методы организации этого языка. Мы называем этот стиль на английском языке СТИЛИ ОБУЧЕНИЯ и посмотрим, как его применить. Если мы хотим организовать языки, на самом деле у нас есть много стилей. Нам просто нужно уметь ими правильно пользоваться. Некоторые люди развивают именно один из стилей, о которых я кратко упомянул выше. И это единственный способ, которым он может научиться.

Ключевые слова: Визуальное, педагогика, знания, умения, компетентность, словарный запас.

Abstract. If we want to teach children English well from a young age, we need to develop every method of organizing this language in them. We call this style LEARNING STYLES in English and we will see how to apply it. If we want to organize languages, we have many styles, actually. We just need to be able to use them

correctly. Some people develop exactly one of the styles I briefly mentioned above. And that's the only way he can learn.

Key words: Visual, pedagogy, knowledge, skills, competence, vocabulary

Kirish qism. Psixologlarning fikricha, bolalar kattalarga nisbatan tilni tez va oson o'zlashtiradilar. Bolalarda til o'rganishga bolgan tabiiy moyillik, ularda taqlid qilish xususiyati kuchli ekanligi, kattalarga qaraganda bolalar vaqtining ko'pligi buning asosiy sabablaridandir. Vatanimiz mustaqillikka erishgandan so'ng mamlakatimizda chet tillarini o'rganishga katta e'tibor berib kelinmoqda. Jumladan, 2012-yil 10-dekabrda qabul qilingan «Chet tillarini o'rganish tizimini yanada takomillashtirish to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori hamda 2013-2014-o'quv yilidan boshlab umumta'lim maktablarining birinchi sinflarida xorijiy tillarni uzluksiz o'rgatishning joriy etilishi buning isbotidir. Shu sababli yurtimizda ta'limga va chet tillarini organish va oqitishga katta e'tibor qaratilmoqda. Xo'sh,tillarni qanday qilib bolalarga oson o'rgatish mumkin? Olimlarning ta'kidlashicha, kattalarga qaraganda bolalarda eslab qolish qobiliyati ancha tez va samarali bo'lar ekan. Men bõlajak pedagog sifatida tilni oson õrgatish uchun bolani majburlab emas, yoshligidan chet tillarini organishiga qiziqish uygotish kerak deb. õylayman. Bunda ustozlarning roli ham katta. Har bir pedagog bola bilan ishlaganda, nafaqat pedagog balki psixolog ham bõlishi kerak. Chunki tashqi muhitning va atrofdagilarning ta'siri bola onggiga tez ta'sir qiladi va siz qanday yo'nalish ko'rsatsanggiz u o'sha yoldan boradi. Bola yosh niholga o'xshaydi,siz uni hali yoshligida qay tomonga yo'naltirsanggiz u õsha tomonga qarab o'sadi, aksincha uni o'sishi uchun yaxshi muhit,atmosfera yaratmasdan uni egib qõysanggiz u o'sishdan to'xtaydi yoki kelajakda soyasida insonlarni rohatlantira olmaydigan, yaxshi meva bermaydigan,ildizi nimjon,ko'rimsiz bir daraxt bõlib qoladi. Bolalarga ingliz tilini yoshligidan yaxshi õrgatishni istasak, ularda shu tilni õrganishning har bir metodikasini yaxshi rivojlantirishimiz kerak. Va biz ularni ingliz tilida LEARNING STYLES deb ataymiz.

Auditory Kinesthetic Read and write Visual- bunda oquvchi tillarni ko'rish qobiliyati orqali õrganadi. Bu qanday boladi?Ya'ni (u õzi o'rganayotgan tilda berilgan narsalarning nomlari bilan birgalikda rasmlarda, vediolarda kõrish orqali) Auditory-bu uslub orqali siz chet tillarini eshitib organasiz. Ya'ni (siz organayotgan yoki organmoqchi bõlgan tilda ijro etilgan musiqalar, kinolar, multifilmlar bilan) Kinesthetic-bu uslubda siz kõproq teginish,his qilish va sezgi organlaringgiz orqali organasiz. Misol uchun (apple-olma, uning shakli round-dumaloq, ranggi red-qizil, yoki green-yashil). Bundan tashqari,qõl mehnati orqali ham õrgansanggiz boladi (Yozish,chizish). Read and Write-õqish va yozish orqali. Bunda oquvchi õzi organyotgan tilda berilgan hikoyalar, maqola, gazetalarni õqish, unda berilgan notanish so'zlarning tarjimasini va ularning ma'nolarini lug'at yordamida topib, yozib olish, va

uni doimo takrorlab yodlash yo'li bilan o'rganadi. Tillarni o'rganmoqchi bòlsak, bizda uslublar juda kop, aslida. Faqat biz ularni òz òrnida to'g'ri qo'llay bilishimiz kerak. Ba'zi odamlarda yuqorida qisqacha keltirib o'tgan uslublarimning aynan qaysidir birisigina rivojlangan bo'ladi. Va u aynan o'sha uslub orqaligina o'rgana oladi. Misol uchun siz tilni eshitish orqali yaxshi o'rganasiz, vaholangki, agar sizda visual, reading, writing ham yaxshi rivojlangan bo'lsa, sizda imkoniyatlar anchagina kengayadi va eslab qolish ham osonlashadi. Buning uchun bog'cha va maktab yoshidagi bolalarga tillarni o'rgatayotgan paytda, turli xil vediolavhalar, multafilmlar, suratli ish qurollari bilan o'rganish mumkin bo'lgan qiziqarli o'yinlar bilan o'qitish zarur. Ana shunda ularda eshitish, yozish, o'qish ko'nikmalari yaxshi rivojlanadi.

Talabalar voqea yoki his-tuyg'ularni tasvirlash uchun bir nechta so'zlarni o'rganish orqali ular o'z g'oyalari va fikrlarini etkazishda aniq bo'lishi mumkin. mumkin Tushunish o'qishning yakuniy maqsadi bo'lganligi sababli, so'z boyligini rivojlantirishning ahamiyatini oshirib bo'lmaydi. Kuchli so'z boyligi muloqotning barcha sohalarini yaxshilaydi - tinglash, gapirish, o'qish va yozish bundan mustasno emas. Xulosa qilib aytganda, lug'at va ularni o'rganish biz uchun chet tilini o'rganishda juda muhim masaladir. Chunki har bir tilda so'z har xil talaffuz qilinadi va talaffuzi, yozilishi va hokazolar bilan ona tilimizdan farq qiladi, shuning uchun ham yangi tilni yangi so'zlarsiz o'rganish mumkin emas.

Asosiy qism. Hech birimizga sir emaski, har qanday tilni o'rganishda ham uning so'zlarini bilish muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki, boshqa tilni o'rganayotgan odam uning so'zlarini o'rganmasdan hech narsaga erisholmaydi. Lug'at chet tilini o'qitish va o'rganish uchun zarur bo'lgan eng muhim ko'nikmalardan birini ifodalaydi. Bu o'qishni tushunish, tinglash orqali anglash, gapirish, yozish, imlo va talaffuz kabi boshqa barcha qobiliyatlarni rivojlantirish uchun asosdir.

Bugungi kunda ingliz tili darslarida qo'llaniladigan usullarni tanlashda juda ko'p erkinlik mavjud. Ingliz tili o'quv dasturi ham so'z boyligi, ham grammatik tuzilmalar atrofida tashkil etilgan. Shuning uchun o'qituvchilar odatda so'z boyligini o'rgatish va mashq qilishni talab qilish uchun zarur vaqtga ega. Lug'at endi qo'shimcha sifatida ko'rib chiqilmaydi va demak, o'qituvchilar so'z boyligining ahamiyatini chuqurroq anglaydilar va ayniqsa so'zlarning grammatik tahlilini o'rgatish bilan shug'ullanishadi. Shunga qaramay, hamma bolalar ham bir xil tezlikda harakat qilmaydilar va o'zlarini ravon ifoda etishda ba'zi bir qiyinchiliklarga duch kelishlari mumkin, shuning uchun ingliz tilida gapirish qiyin deb hisoblashlari mumkin. Lug'atni qiyinlashtiradigan yana bir jihat bu ba'zi so'zlarning talaffuzidir. Ma'lum bo'lishicha, ba'zi talabalar ba'zi so'zlarni talaffuz qilish kabi so'z boyligi bilan bog'liq muammolarga duch kelishlari mumkin, quyidagi usullar o'qituvchiga o'quvchilarga yordam berishda yordam berishi mumkin. Ko'p so'z boyligiga ega bo'lish uchun talabalar nafaqat iloji boricha ko'proq so'zlarni o'rganishlari kerak, balki ularni eslab qolishlari kerak, chunki o'rganish

eslashdir. Ushbu bir nechta metodlar o'quvchilarga so'zlarni samarali yodlashlariga yordam berish uchun ishlab chiqilgan va o'qituvchilar o'z o'quvchilariga o'rganish jarayonini osonlashtirmoqdalar, o'qituvchi so'z birikmalarini o'qitishda foydalanishi mumkin bo'lgan usullardan biri bu takrorlashdir. Bu so'z boyligini o'rganish va o'qitishda muhim texnikadir. So'zlarni xotirada iloji boricha uzoqroq saqlash uchun takrorlashning o'zi samarasiz bo'ladi, shuning uchun unga ushbu so'zlarning ma'nosini anglash va shu kabi o'rganilgan boshqa so'zlar bilan o'zaro bog'liqlik zarur. Yana bir muhim usul bu yangi o'rganilgan so'zlardan foydalanish. Bu holatda o'qituvchilarning o'mi ham qimmatlidir. Sinf xonasida o'qituvchilar talabalarni iloji boricha ko'proq gapirishga undash va so'z birikmalariga asoslangan mashg'ulotlar va o'yinlarni loyihalashtirish orqali so'z boyligini mashq qilishni talab qilishlari kerak. Lug'at bilan shug'ullanish, o'quvchilarning hayotdagi voqealariga so'z birikmasini qo'llash bilan chambarchas bog'liqdir. Agar talabalar so'zlarni o'zlarining kundalik hayotidagi voqealar bilan bog'lab, so'ngra barcha so'zlarni kiritish mumkin bo'lgan vaziyatni bajarishga ijozat berib, so'z boyliklarini osonlikcha egallashlari mumkin. Bu sinfda ham, uyda ham bo'lishi mumkin va albatta o'quvchilarning ko'nglini ochadi va ijobiy natijalarga erishadi. Lug'atni o'rganishda ham, o'qitishda ham etiborga olinadigan yana bir usul bu xayol. Bolalarga yangi so'zlarni ularni rasmlari bilan bog'lashga o'rgatsalar, bemalol o'rganishadi. Masalan, agar mavzu sayyohlik agentligi haqida bo'lsa va talabalar xayol qilishni o'rgangan bo'lsalar va binoning rasmini biz qaerga borishni istasak, sayohat haqida ma'lumot olish uchun, ular bu so'zni uzoq vaqt eslarida saqlashlari mumkin. Shunday qilib, talabalar o'rganishlari kerak bolgan so'zlarni tasavvur qilishlari bilan ham eslab qololadilar. Bu o'quv jarayoniga yordam beradi va so'zni uzoq muddatli xotirada saqlaydi.

Xulosa o'rnida shuni takidlab o'tishim lozimki, biz barkamol avlodni, kelajagi buyuk davlatni barpo qilishni istasak, avvalo yoshlarimizni, beg'ubor bolajonlarimizni yaxshi bilim olishlari uchun ustoz sifatida, ota-ona sifatida bor kuchimizni sarflashimiz, ularga yaxshi ta'lim berishimiz kerak. Ayniqsa, chet tillarini mukammal o'rganishlari va u bilimni chet davlatlarida, siyosiy konfrensiyalarda keng tadbiq qilishidakeng imkoniyat yaratishini hisobga olgan holda. Va ular biz bergan bilim va malakalar evaziga yorqin kelajakka erishishlari, bu kelajak bilan kelajagi buyuk davlat yaratishda o'z hissalarini qo'shishlari mumkin. Zero, har qanday yaxshi bilim boylikdan qimmatdir. Bugungi davr soat sayin o'zgarib bormoqda. Shunga mos ravishda biz ham yosh avlodlarni turli dunyoviy va diniy bilimlar bilan qurollantirishimiz kerak. Bollarga chet- tillarini o'rgatishimizdan maqsad esa ertangi kunda ularning hayotiy faoliyatida juda kerakli bo'ladi. Chunki ular turli mamlakat odamlari bilan muloqotda bo'lishadi. Ular bilan muloqotga kirishishda esa chet-tillarini o'rganishning ahamiyati juda kattadir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Cottrell, S. (2013) The Study Skills Handbook. Hampshire: Palgrave.
2. British Council. (2016) English for Academics 1 and 2nd. British Council.
3. Duff, Alan. Translation. Oxford: Oxford University Press, 1989.
4. How to Teach English. Jeremy Harmer, Longman 1998
5. How to Teach Grammar. Scott Thornbury, Longman 1999.
5. Barnhart, Clarence Lewis (ed.) (1968). The WorldBookDictionary. Chicago: Thorndike-Barnhart, OCLC 437494